

GTK helyzete – 2016. október

Különböző felsőoktatás-átszervezési koncepciók részeként felmerült, hogy a BME GTK az állami feladatait a jövőben az ELTE szervezeti keretén belül végezné. Ez a kezdeményezés nem a részünkről indult, a BME-n belüli problémáink ettől függetlenek. A változás alapvetően úgy valósulna meg, hogy a GTK az ELTE-n is önálló karként, a jelenlegi szervezetét, munkatársait, szakjait, hallgatóit, létesítményeit – a Q épület jelenlegi GTK-s részét és a Wigner Jenő Kollégiumot –, eszközeit stb. megtartva működne tovább. Az elképzelések szerint ezzel a Kar további kibontakozási és fejlődési pályát kapna.

Egy ilyen beolvasós kiválás az Idegen Nyelvi Központra, a Testnevelési Központra, valamint a Tanárképző Központra és a hozzá tartozó szervezetsoporra bizonyára nem terjedne ki, ezek a BME-n maradvá folytatnák tovább működésüket.

Egy ilyen folyamat csak hosszas többoldalú egyeztetések után érhet el a döntési fázishoz. Jelenleg ebben az egyeztetési szakaszban vagyunk. A GTK a maradás és az átkerülés következményeit mérlegeli, a várható állapotok és a kockázatok elemzésével együtt, miközben a BME vezetőinek a hozzáállása is alapvető hatásv.

A helyzet kritikusságához hozzájárul a GTK BME-n belüli helyzete, amelyet – úgy tűnik – nem azonosan értékelnek az érintett felek. A GTK vezetői köre mélyreható BME-n belüli problémákat érzékel, amelyek nyilván alapvetően befolyásolnak egy esetleg beolvasós kiváláshoz való hozzáállást. Az alábbiakban azt a szempont- és okhalmazt foglaljuk össze, ami ezt részünkről megalapozza. Nehezen kibogozhatónak érezzük a helyzetet, hiszen éppen a problémafelvetéseink gyakori félresöprése, bagatellizálása az egyik fő gond. Kérdéses továbbá, hogy vajon mennyire mély, koncepcionális alapú, széles háttérű a sokszor csak felületi szinten mutatkozó tünetegyüttes háttere.

Jelen anyag, szándékaink szerint, a GTK helyzetének BME belüli megoldáskeresését is szolgálja. Ennek megfelelően az anyag végén pontokba is gyűjtöttük a felmerülő feszültségek átmeneti kezelésének lehetőségeit.

Előrebocsátjuk, hogy az idő szorításában, illetve számos, amúgy lényeges részlet pontos körülményeinek tisztázhatatlansága miatt, előfordulhatnak pontatlanul bemutatott, félreértett részletek is. Lehetnek kimaradó, lényeges részletek is. Azonban inkább vállaljuk a hiányosságok veszélyét, hogy ezen induló anyagunkkal az értelmes párbeszédet elősegítsük.

Az érintett rész

Az esetleges kiválással érintett képzési portfólió komoly érték. Bár több tudományterületet érint, összességében egy igen jól kialakított, egymással összefonódó, szinergikusan működő és működtethető képzési csomagot alkot, aminek egyben tartása és fejlesztése – bármilyen szervezeti keretek közötti is – elsődleges cél. Hallgatószám szerinti megoszlásban – a 2016-os felvételi adatok alapján – ebben a gazdaságtudományi képzések 70%, a műszaki menedzser képzések 20%, a kommunikáció és pszichológia képzések 10% súlyúak. A gerincet tehát a gazdasági képzések adják, ezekhez tantervileg is erősen csatlakozik a műszaki irányba is átnyúló műszaki menedzser szak. Mindkettőt kiválóan egészíti ki az üzleti kommunikáció és a munka- és szervezetpszichológia.

E fenti szakportfólióra 2016-ban kb. 1650 fő nyert felvételt. Az összes bennlevő évfolyamon mintegy 5-6000 hallgatóról van szó. Mindez a 2016-os felvételi számok alapján az ország 8. legnagyobb kara lenne, egyébként a BME hallgatóságának mintegy 20-25%-a. Az érintett összes szak mindegyike az 1-3. pozíciót foglalja el a 10-20-as országos mezőnyében. Jelenleg a gazdasági képzési piac – ami az országban a legszélesebb – mintegy 10%-át képviselhetjük, és a BCE után hozzánk jelentkezik a második legmagasabb átlagpontú hallgatóság.

A GTK egyúttal a nagyobb létszámú karok között országos viszonylatban az egyik legjobban növekedő kar is, 2015-ről 2016-ra mintegy 25%-kal növelte alapszakos felvettjei számát, úgy, hogy a felvételi minimumpontokat is emelni tudta. A gazdasági, valamint a kommunikációs és médiatudomány alapszakokat tekintve a jelentkezők számának növekedése különösen nagy volt, mintegy másfélszeres. Mindezek a felsőoktatáson belül országos visszhangot is kiváltó eredmények.

Az érintett személyi állomány mintegy 160 fő. Ebből kb. 30 nem oktató-kutató. A 130 oktató-kutatóból kb. 110 főállású, nagyjából 75%-uk rendelkezik PhD fokozattal, 13 habilitációval és 8 az MTA doktora. 13 egyetemi tanár, 32 docens, 35 adjunktus és 30 tanársegéd (és egyéb oktató). A korfa is jó, az átlagéletkor kifejezetten alacsony, 44 év. E személyi állomány a minőségi mutatói alapján – az ország többi GTK-jához viszonyítva, egy nemrégiben megjelenő független elemzés alapján – a terület legkvalifikáltabb hazai személyi állománya.

Egyenlő bánásmód hiánya

Úgy érezzük, hogy gyakorta hátrányos megkülönböztetésben van részünk, amivel szemben az egyetemen vezetése nem lép fel kellő határozottsággal.

A GTK-s kollégák statisztikailag szignifikánsan hátrасoroltak az egyetemi kitüntetési rangsorolásokkor, habilitációs vagy egyetemi tanári szavazásokkor, illetve más személyekre vonatkozó titkos véleménynyilvánításokkor. Ezek során nyilvánvalóan látszik, hogy a hátrасorolás rendszerint egy szűkebb kör részéről befolyásolt. Természetesek, elfogadottak azok a vélemények, miszerint egy GTK-s kolléga azért kerül a BME-n belül hátrányba, nem kap jogos elismerést, tudományos fokozatot vagy egyetemi tanári kinevezést (illetve esetenként ezekhez csak szerényebb támogatást), mert „GTK-s”. Véleményünk szerint ezek igen súlyos etikai ügyek, mégis e jelenségekkel szemben – hiába jelezzük – nincs határozott egyetemi vezetői fellépés. Sőt, a kapcsolódó számos hivatalos írásos jelzésre, legyen az különböző prominensek levele, jogorvoslati kérelem, testületi tagjaink előterjesztése, szabályzati kezelési indítvány stb., rendszerint érdemi válasz sem érkezik.

Újabb jelenség a GTK részéről felvetett jelentős – pl. gazdálkodási – kérdésekhez való „akkor majd 7-1-re leszavazzuk” hozzáállás is. Ez más karok esetén ilyen formában nem jelentkezik.

A GTK jelenleg a BME mintegy egyötödét teszi ki, az egyik legnagyobb kara. A rektori vezetés részéről azonban egyetlen munkatársunk sem került felkérésre semmilyen vezetői, középvezetői posztra (rektorhelyettes, igazgató, igazgatósági vagy rektori kabinet munkatárs, bizottsági vezető stb.). Elmondhatjuk, hogy miközben a GTK saját működése igen sikeres, szakterületileg is közel állunk számos menedzselési területhez, jelenleg egyetlen egy vezető-középvezető munkatársunk sincs az egyetemi vezetésben.

Nem egyszer tapasztalunk a Kar dékánválasztással kapcsolatos személyi döntésének felülbírálására utaló szándékot, ami más kar esetén – évtizedekre visszamenőleg – soha nem

vetődött fel, miközben ilyen-olyan konfliktusok nyilván mindig akadtak. A kari közösség által választott vezetők egyetemi vezetés általi elmozdítása egy kar életébe való egyik legdurvább beavatkozás lenne, így ennek fel-felvetése már önmagában is ijesztő, megalázó. Az erre való érzékenységet esetünkben fokozza, hogy a GTK vezetőinek választásait tekintve eddig rendkívül egységes volt, ezek mindig igen kulturáltan, értelmesen zajlottak le, a vezetőket a kari közösség mindvégig elsöprő többséggel támogatta.

Negligálás

A rektori pályázat, ami szisztematikusan foglalkozott a BME összes fontosnak vélt területével, a GTK-t lényegben nem érintette. Ez a GTK-ra váró jövőt tekintve olyan aggódó érzeteket keltett, hogy az akkori Dékán szükségesnek is érezte a Rektorjelölt kari tanácsi meghívását.

A GTK oktatási területeinek, súlyának negligálása az alapvető kommunikációs felületeken is megjelenik. Ezek önmagukban talán apróbb elemek, tömegükben viszont jelentősek, és nem igazán ellensúlyozhatók kisebb rendezvényeken, kevésbé szimbolikus pillanatokban és felületeken való pozitív megnyilvánulásokkal. Az egyetemi honlapon az Egyetem neve alatti alapszlogen évek óta: *„Vezető a műszaki felsőoktatásban”*. Ez önmagában természetesen igaz, lehet ezzel együtt élnünk, de azért ez a szűkítés furcsa egy műszaki és gazdaságtudományi nevű egyetemről. Csak egy további példa a sok közül a napokban megjelent BME image-film pályázat kiírása, amelynél a feladat: *„a magyar műszaki felsőoktatás vezető intézményéhez méltó és kreatív módon mutatják be az Egyetem által elért eredményeket...”*.

Fontos jelzésnek értékeljük, hogy az elmúlt két évben – az egyetemi weboldalon is olvasható – évnytőbeszédekben Rektor úr lényegében nem köszönti hallgatóságunkat. Ezek a köszöntők szinte kizárólag csak a mérnökhallgatóknak szólnak, miközben csak alapszakos közgazdászból vagy hatszázan hallgatják élőben, nem is beszélve a társadalomtudományi, pszichológus vagy bölcsész hallgatókról. Ilyenek hangoznak el: *„Az itt szerzett diploma Magyarország legértékesebb és legnagyobb presztízsű diplomái közé tartozik, nem véletlen, hogy a világon mindenhol elismerik és keresik az itt végzett mérnököket...”*; *„Önök, elsős hallgató hölgyek és urak tehát jól választottak, mert ahhoz legalábbis nem kell külföldre menniük, hogy értékes, nemzetközileg is elismert műszaki diplomát kapjanak. Ne feledjék azt se, hogy az alapszakok elvégzésével csak a mérnöki alapokat sajátítják el, igazi mérnökké, a szakmájuk mesterévé a mesterszakok elvégzése után válnak, ...”* Stb. Nyilvánvaló következmény, hogy az ilyen hatásoktól érintett hallgatóság nem igazán vevő az EHK-táborban Rektor úrtól elhangzott, nyilván viccesnek szánt, a GTK-s hallgatókkal és képviselőkkel tréfálkozó szavaira, amelyek hallatán volt, aki el is hagyta a termet. Ezek érzékeny pontok, és éppen az ezzel kapcsolatos problémák határozott rektori kompenzálása lenne a kívánatos.

A negligálás érzetét kelti a GTK eredményei, sikerei megemlítésének – megfelelő fórumokon, fontos pillanatokban történő – hiánya is. Eredményeink mögöttes tartalma utáni BME-s érdeklődés jóval szerényebb annál, mint ami más intézmények részéről felénk érkezik. Az ország legnagyobb szabású oktatási minőségi felmérése zajlik több mint egy éve, átfogó programmal, eddig közel 800 óralátogatással, elemzésekkel stb. – különösebb belső érdeklődés nélkül. Igen jelentős angol nyelvű képzési programunk folyik, ez irányban sem érzékelhető érdeklődés. Az ország legnagyobb kari ösztöndíj programját futtatjuk, ami szintén teljes BME-s érdektelenségbe fullad. Stb. Furcsa érzés, hogy egyetemen kívülről

sokszor a „leginnovatívabb”, „legsikeresebb” jelzőkkel illetnek minket (nyilván némi költői túlzással), míg a BME vezetése alig érdeklődik programjaink és eredményeink után.

BME víziók tisztázatlansága

A GTK fejlődési potenciáljával szemben a BME Intézményfejlesztési Terv ez év eleji első verziójában az szerepelt a „*Stratégiai irányok és akciótervek meghatározása (indikátorokkal) a kívánt jövőkép elérése érdekében a képzési tevékenységben*” rovatban, hogy a „*Gazdasági alapképzéseink túlburjánzását vissza kell szorítani. Ez is egy elindult folyamat*”, és a GTK-nak kifejezetten alárendelt, kiegészítő-beoktató szerepet szánt az anyag. Az idézett rész végül a kérésünkre kikerült, és a GTK és területei is felemelőbb beállítást kaptak, de azért ez erős nyomot hagyott így is.

Ehhez kapcsolható az a 2015 őszi esemény is, amikor is a Vezetői Értekezleten erőteljesen azt nehezményezték, hogy a GTK az előző évihez képest miért vett fel 56 fővel több alapszakos hallgatót – egyébként a más karokon is alkalmazott minimumpontoszám mellett. Erről részletes feljegyzést kellett készítenünk, amit végül már nem tárgyaltunk meg.

Véleményünk szerint mindezek – a korábbiakban említettekkel együtt – a BME alapfeladataival kapcsolatos nézetkülönbségből táplálkozhatnak. Úgy látjuk, hogy a rektori vezetés és más befolyásos egyetemi szereplők alapvetően egy „műszaki egyetemet” szeretnének, amelyben minden csak annyira fontos, amennyiben a műszaki képzéseket támogatja. Kellene persze más diszciplínák is: a mérnökképzések támogatására, a műszaki jellegű kutatások kiegészítésére vagy éppen az egyetem méretgazdaságosságához, a mérnökképzések költségeihez való hozzájáruláshoz, de nem önmaguk fontossága miatt. Bár egy ilyen egyetemkép számunkra nem jóleső, nem támogatott, de ettől még tudomásul vehető, ha a BME ilyen irányba szeretne mozdulni. Ehhez viszont nincs szükség az ország egyik legnagyobb, egyik legjobb fejlődési potenciállal rendelkező karára, annak szakportfóliójára, személyi állomány tömegére vagy hallgatóságára – legfeljebb mindennek a tizedére. Ilyen koncepció esetén az a GTK érzése, hogy jelen formájában itt nincs szükség rá, és valójában érthető lenne, ha a fenntartó elcsatolná innen.

Tegyük hozzá, hogy mindeközben a GTK folyamatosan kiszorításra kerül a mérnökkari oktatásból, jelenleg is ezzel kapcsolatos újabb bejelentések és lépések történnek – a műszaki képzési terület KKK-inak változására hivatkozva. Holott a műszaki képzési területen a KKK-k átdolgozása során az egyes ismeretkörök kreditarányai nem is változtak, így a gazdasági- és humánismeretek aránya sem. Továbbá, még változatlanul érvényben van az Egyetemi Tanács 2002. júniusi határozata a GTK által oktatott kötelező és kötelezően választható tantárgyak óraszámáról, kreditszámáról, darabszámáról is.

Véleményünk szerint a „műszaki és gazdaságtudományi egyetem” nevünk tradicionális okokból jelöl csak két tudományos területet, ez valójában egy *universitas*ra utal. Ebben minden terület elsősorban önmagáért, és nem a többiért fontos, ebből fakadóan oktatási és tudományos önállósággal is bír, és gazdálkodásilag is zárt annyiból, hogy a saját tevékenységéért kapott eszközök és források csak rá fordíthatók. Egy ilyen egyetem egyik területének fejlődése éppen annyira fontos és örömteli, mint bármely másiké. Egy ilyen *universitason* elképzelhetetlen, hogy bárki az egyik meghatározó egyetemi terület (esetünkben a gazdaságtudományi) „*túlburjánzásáról*” beszél, amit „*vissza kell szorítani*”. A baj az, hogy úgy tűnik, hogy a szereplők ezen kijelentések súlyát vagy nem értik, vagy egészen más egyetemvíziót gondolnak helyesnek. Ha nem az utóbbiról van szó, akkor az egyetem mindenkori vezetése még inkább kényes egyensúllyal kellene, hogy kommunikáljon

és érdeket képviseljen. Szerintünk ez jelenleg nem áll fenn. Sajnos a problémát mélyíti, hogy a „műszaki egyetem” irányt erőltetők befolyása jó eséllyel legalább középtávú, ami így a jelenlegi GTK potenciáljának lassú erodálásához vezethet.

GTK BME-n belüli veszélyeztetése

Oktatási ügyek

A GTK-nak alapvetően az oktatásra épült az egzisztenciája. Éppen ezért a felvételi döntési szabadságunk veszélyben érzése, amit a BME mérnökkari fókuszálása erősíthet (pl. egy egyetemi szintű felvételi keretszám osztásnál), számunkra alapvető fenyegetést jelent. A kép kétségtelenül kettős: egyrészt érezhető ellenérzés a felvételi számainkkal szemben, másrészt akceptált a 2016-os felvételi szám növekedés. Részünkről viszont féltő, hogy az érzékelhető egyetemi viszonyok között a 2016-os pozitív helyzet csak átmeneti volt, és talán annak is köszönhető, hogy a többi karon összességében csökkentek az alapszakos felvételi számok. Ehhez részben köthetőek a karunkat negligáló egyetemi szintű kommunikációs elemek, amik kari kommunikációval való kompenzálása igen nehéz, esetenként reménytelen, miközben a legnagyobb versenyt mutató felsőoktatási területeken kellene helytállnunk.

Jelenleg nem kielezett, de úgy tűnik, némi koncepcionális eltérés is van a GTK és a többi kar gondolkodásában annyiból, hogy részünkről inkább azt tartjuk, hogy egy állami felsőoktatási intézménynek kötelessége is az állam által rendelkezésére bocsátott kapacitását kihasználva padosrait hallgatókkal feltöltenie. Amennyiben a jelentkezők a fenntartó által meghatározott felsőoktatási minimum pontszám felett vannak, egy állami intézménynek nem nagyon lehetne mérlegelési jogköre kapacitásának feltöltése tekintetében, hiszen azért allokált az állam ekkora kapacitást az intézmény egyes képzési területeihez, szakjaihoz, hogy e feladatot elvégezze. Amiben játéktér mutatkozhat, hogy az egyes képzési területeken belül a kapacitást miként allokáljuk az egyes szakok között, – bár ez jelenleg csak a mesterszakokra igaz. Félreértés ne essék, szó sincs arról, hogy a GTK ne értene egyet a BME – akár felvételi minimumpontszámokban is megjelenő – minőségi törekvéseivel. Olyannyira nem, hogy az ennek érdekében hozott áldozatokat, illetve az ebben való előrelépést tekintve az elmúlt évben az élen is jártunk, és nem úgy tűnik, hogy a következő években éppen velünk legyen e téren a legnagyobb probléma. Azonban ez egy igencsak forgandó erőter, számtalan ma még nem látható új helyzet lehetőségével, így ebben szükséges lenne nagyobb stabilitást jelentő hozzáállást érzékelni. Mindez egyébként komoly gazdasági kihatásokkal is járhat, akár karok közötti átnyúló hatásokkal is.

Mint már említettük, a GTK jelentős mértékben átoktató kar, még akkor is, ha a kiszorítása folyik. Eddig ez egyetemi szinten volt szabályozott, kézben tartott. Túl a szakmai aspektusokon, mindez számunkra nehezen kezelhető kapacitás-lekötéseket jelent, mert ezek szerint hirtelenjében úgy dönthet egy másik kar, hogy a jövőben az addig ott lekötött oktatási kapacitásunkat nem kéri. Amennyiben ez a folyamat a BME-n átfogóan nem megállítandó az egyetemi vezetés részéről, akkor attól tartunk, hogy éppen a mi hasonló lépéseink esetében lesz ez lemerévített, így végül saját kari lépésekkel nem tudjuk majd a máshol felszabaduló oktatási kapacitásainkat – kénytelen-kelletlen – házon belülré átcsoportosítani.

Gazdálkodási, költségvetési ügyek

2016. augusztus 28-án hosszabb levelet küldtünk a Vezetői Értekezlet tagjainak, aminek megtárgyalása érdemi reakciók nélkül elmaradt, elnapolásra került. Ebben a GTK gazdálkodásának ellehetetlenítését eredményező folyamatok veszélye miatti reménytelenségünket fejeztük ki. A kapcsolatos felsőszintű egyeztetési folyamat során és értekezleten *„érdemben tárgyalt, nagyobb költségvetési jelentőségű ügyek szinte mind olyanok voltak, amelyekről köztudomású, hogy a GTK után érkező bevételek egy részét csatornáznák át, vagy a rá rótt költségeket növelnék. Ilyen volt a legtöbb személyi állománnyal, sapkázással, csillapítással, 15%-os béremeléssel kapcsolatos felvetés, és ilyen volt majd az összes rezsivel kapcsolatos javaslat is. Az ezekről szóló vita gyakran azzal zárult, néha kimondva is, hogy végül is a GTK támogatása nélkül is van ezek mögött kellő többség, úgyhogy léphetünk is tovább.”* Tapasztalva a kapcsolódó karok közötti egyeztetések hangulatát, a minket erőteljesebben érintő gazdasági ügyekhez való hozzáállást, nem igazán látjuk reményteljesnek a kölcsönösen megnyugtató megoldások egymás közötti megtalálását. Működésünk, sikereink, problémáink stb. karon kívüli megismerési igénye is minimális, nemhogy ezek figyelembevétele, netán támogatása. (Jó példák erre az ösztöndíjak rezsiztetésével kapcsolatos megnyilvánulások, az ehhez kapcsolódó kérésünk lesöpörése.) Az akkor elküldött anyag így folytatódott: *„Most őszintén, bárki el tudja képzelni, hogy megszavazásra kerülhetne bármilyen csak a GTK-t érintő nagyobb kedvezmény vagy kiugróan előnyös olyan költségvetési részlet, ami kompenzálná a számára hátrányosakat? Mi legalábbis ezt teljesen reménytelennek látjuk. Nehéz a kollégák felé érvelni a távlatokkal is. Azzal, hogy az igaz, hogy most jelentős összeget adunk át más karoknak, de amikor majd fordul a kocka, a többiek ezt viszonzni fogják. Az az általános vélekedés, hogy nem ez történne.”*

Tartunk tehát a gazdasági oldali kihasználásunktól. Az elmúlt évtizedben minden bizonnyal a GTK támogatta a leginkább a többi kart, részben a kar bevételeinek részbeni újraosztásán keresztül, részben a nevesített támogatási, csillapítási pénzösszegeken keresztül. Nemhogy ennek csökkentési, hanem a fokozási szándékát érezzük, miközben semmilyen olyan törekvés nem érződik, hogy a GTK arányosan részesüljön valamilyen nagyobb központilag finanszírozott programból, kiadásból. Ez így nem méltányos, ráadásul az állam ezeket az erőforrásokat a GTK működésére adta, és tartalékaink is alapvetően a GTK fejlődését kell szolgálniuk.

Forrásaink egyre erőteljesebb elvonásának veszélyérzetét fokozza, hogy a többi karon jellemzően esnek az alapszakos felvételi létszámok, amivel a távlati források szűkülése várható. Nem igazán látjuk az e problémával való érdemi szembenézést. Mindez – természetes reflexként – találkozik az ottani tevékenységek utáni általános költség befizetési mértékek csökkentési törekvéseivel, különböző mentességi kiváltságok elérési szándékával. Ebből, véleményünk szerint, hamarosan komoly egyetemi szintű gazdasági problémák adódhatnak, amiket a GTK nem tud és nem is kíván finanszírozni.

Tudományos ügyek

Súlyos, de egyben jelképes problémának is érezzük a tudományos oldalon jelentkező anomáliákat. Miközben a GTK szakterületei az egyetemi szakterület-távolságokat tekintve a legtávolabbiak közé tartoznak, az egyre inkább egyetemi szinten centralizált tudományos testületekben (EHBĐT, Tudományos Tanács, Tudományos Bizottság stb.) elveszti sajátosságainak érdemi képviselési lehetőségét. Egyre kilátástalanabb a tudományos és egyetemi tanári előmenetelünk kérdése. Általános a vélekedés, hogy a BME GTK két doktori

iskolájában érvényes PhD és habilitációs követelmények az országban működő gazdálkodástudományi és filozófiai doktori iskoláit tekintve a legszigorúbbak – a nemzetközi publikálási szempontokból mindenképpen. Elfogadva a műszaki és természettudományi területeken alkalmazott tudományos teljesítmény-mérési normákat ezek ráadásul nem egészen harmonizálnak területeink MTA doktori követelményeinek hangsúlyaival. Vitathatatlannak gondoljuk, hogy a területeinken kialakult MTA doktori (és akadémikusi) kultúra – vonatkozzon az a számosság, az életkor, a részterületi lefedettség, az oktatási területekkel való harmonizáltság, a publikációs szttenderdek stb. tekintetében – alapvetően eltér a műszaki és természettudományos kultúrától. Mégis képtelenek vagyunk elérni mindennek a BME-n belüli érdemi akceptálását. Nagy nehezen érünk csak el részbeni engedelményeket, türelmi időket, amik valójában csak a felénk támasztott belső követelmények túlzásaiból való némi engedelmények. Nem tartjuk reálisnak a minőségre való hivatkozást. Egyrészt az nem lehet, hogy az egész hazai közgazdasági vagy társadalomtudományi tudományos minőség méltatlan a BME-hez, vagy ha igen, akkor ennek rajtunk való leverése méltánytalan, vagy akkor a BME el kell engedje ezeket a területeit – mondván, ezek méltatlanok hozzá. Másrészt mindezzel leginkább csak azt érzük el, hogy a kollégák máshová mennek, a saját doktori iskoláink és személyi állományunk lesz saját magunk által ellehetetlenítve. Mindez nem mutathat a minőség irányába.

Legalább részben túl kellene lépni azon, hogy egymás szakterületén mondjuk meg, hogy mi a tudományos minőség és mi nem az. Távlatilag nem fog menni, hogy a más hazai egyetemekhez viszonyítva igen nagyhatalmúra kiépített BME EHBTD diktáljon olyan tudományos területeken is, amelyeket az összetétele szerint csak töredékesen képvisel. Ez egyébként a tudományos szabadságnak is egy félreértelmezett levezetése, hiszen a tudományos kérdésekben nyilván az adott terület tudósainak véleménye kellene, hogy döntsön.

Az utóbbi években elveszett az abbéli bizalom, hogy a BME természetes módon kiegyensúlyozatlan tudományterületi lefedettsége ellenére, az egymással szembeni kölcsönös tisztelet és bizalom mentén kezelhető e probléma. A helyzet érzékeltetésére Mészáros Tamás, a Corvinus Egyetem korábbi Rektora, a BME EHBTD tagságáról való lemondását indokoló leveléből idézünk részleteket: „... közreműködésemmel nem sikerült az engem delegáló kar sajátosságait, az oktatási-kutatási területen általában érvényesülő, netán az általam igen tisztelt, tradicionális BME karoktól eltérő lehetőség és követelményrendszer hazai tapasztalatait, értékeit és problémáit megismertetni és elfogadtatni. (...) mindenképpen figyelemfelkeltő volt X GTK munkatárs professzori kinevezésének vitája, amely a pályázó MTA doktori fokozata, korábbi egyetemi tanári státusza a Corvinus Egyetemen ellenére is kételyeket ébresztett az alkalmasságáról. Megjegyezném, hogy korábban Y GTK munkatárs habilitációjának leszavazása annak ellenére történt meg, hogy a folyamat során 100%-os támogatást kapott attól a bizottságtól, amelyet (...) az MTA IX. osztályának akkori elnöke (...) vezetett. (...) Végül nem tudom nem megemlíteni Z GTK munkatárs habilitációjával kapcsolatos folyamatot, (...) végül is ismét nagy tekintélyű akadémikusok, MTA doktorok véleménye került ignorálásra. (...) Hozzászólásom második eleme a vitának a szokásostól erősebb szubjektivitásának adott hangot. Az ezen való felülemelkedést kértem a bizottságtól. (...) az ülés emlékeztetőjében nem szerepel hozzászólásom lényege a „kiegészített követelményrendszerrel”, és a szubjektív közelítésre való felülemelkedésről, végül is a jelölt támogatásáról.” Mészáros professzor úr háromoldalas levelére, amelyet Rektor úr is megkapott, semmilyen érdemi reakció nem történt. Ugyanígy Tarafás Imre GTK HBDT elnök – egyebek mellett – az eljárási objektivitást megkérdőjelező beadványára sem. Szintén semmilyen érdemi választ nem kapott Z GTK munkatárs habilitációs jogorvoslati anyaga sem. Pillanatnyilag ott tartunk, hogy amennyiben az EHBTD döntésével szemben kívánunk

fellépni, írásban részletesen megfogalmazott súlyos kifogásaikra egyáltalán érdemi válaszokat kapni, a Minisztériumig illetve az Egyenlő Bánásmód Hatóságig kell elmennünk. Ezek abszurdumok.

Véleményünk szerint ezek az ügyek kezelhetetlenül rossz irányba mennek, a GTK munkatársaival szembeni eljárások szakmai és etikai szempontokból is úgy elbizonytalanodtak, hogy a Kar munkatársai habilitációs eljárásokat már nem igazán terveznek a BME keretein belül futtatni, miközben az egyetemi tanári pályázati eljárásoknál is „GTK-s megbélyegzésre” számítanak sokan. Sajnos hiába bármilyen jelzésünk, a helyzet csak rosszabbodik, mert a reakciók éppen ellentétesek: inkább az EHBDT döntései elleni jogorvoslat további nehezítése irányába mutatnak.

Nem hisszük, hogy létezik még egy ekkora, saját területein ilyen erős tudományos potenciállal rendelkező kar, amely ilyen mértékben megfosztott tudományos szabadságától. Mindezt ráadásul olyan furcsa módon, hogy hiába rögzítik az egyes fokozatszerzési vagy egyetemi tanári követelményrendszereket, végül egy szakmailag legitimnek nem mondható testület tagjai titkos szavazással, és ellehetetlenített jogorvoslat mellett egyszerűen felülírhatnak bármit, majd ezt követően rendszerint még hosszabb időre ki is zárják az érintettet az újabb próbálkozásból. Ez ebben a formában tarthatatlan, ez így a GTK-t lassan tönkreteszi.

Természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy a jogszabályok szerint a fokozatszerzésekről a végső szót az EHBDT-nek kell kimondania. Azonban ez nem kellene, hogy azt jelentse, hogy az EHBDT a HBDT és a vonatkozó szakmai bizottságok véleményét egyszerűen felülírhatta, ráadásul úgy, hogy e testület szakmai legitimitása sem feltétlenül adott. A GTK-hoz kötődő tudományos bizottságok az EHBDT által is jóváhagyott PhD, habilitációs és egyetemi tanári pályázati minősítési követelményrendszerek szerint értékelnek. Azonban az EHBDT eseteinkben többször is túllép annak a vizsgálatán, hogy ezek a HBDT és a kapcsolódó szakmai bizottsági szinten lefolytatott eljárások szabályosan és etikusan történtek-e, és ezeket egyszerűen felülírja – részben erre utalnak Mészáros Tamás megjegyzései is. Ráadásul mindez a HBDT, a szakértői bizottságok és az érintett pályázó védekezési lehetősége nélkül, nem nyilvános ülésen, szubjektív elemekkel is tüzdelten (amire szintén kitér Mészáros Tamás), titkos és sajátos eljárásrendű szavazási rend mellett. Mindehhez, véleményünk szerint helytelenül, egyre inkább olyan attitűd társul, miszerint az EHBDT döntéseinek megkérdőjelezése már eleve elfogadhatatlan, így ellehetetlenítendő. Ezt nagyon rossz iránynak tartjuk.

Összességében veszélyben érezzük tehát a felvételi lehetőségeinket, a gazdálkodási jövőnket és fejlesztési tartalékainkat, tudományos előmeneteli lehetőségeinket, ezáltal személyi állományunk és így doktori iskoláink színvonalának megtartását, fejlesztését.

GTK helyzetének BME-n belüli kezelése

Mindenekelőtt tisztázni kell, hogy a BME egyáltalán szeretné-e kezelni e fentebb a GTK szemszögéből problémaként jelentkező elemeket. A „nem” válasz is sok tekintetben érthető, akceptálható válasz számunkra, amennyiben egy olyan egyetemkép formálási szándékából fakad, amibe a mai GTK illetve annak részünkről remélt további fejlődése nem fér bele. Ebben az esetben, véleményünk szerint, némileg pontosabban kell körvonalazni, hogy

egészen pontosan mit és milyen mértékben szeretne a BME, az ezen felülieket pedig segíteni kell más intézményben kibontakozni.

Amennyiben van a BME vezetése részéről „kezelési szándék”, akkor szükséges lenne ezt koncepcionális oldalról is egyértelműen alátámasztani, egyúttal az általunk jelzett problémákkal érdemben foglalkozni, mert ez eddig rendszeresen elmaradt. Lehetnek persze félreértések, könnyen tisztázható részletek; lehetnek kimaradt, talán éppen nekünk felrögható aspektusok; stb. Azzal viszont e problémahalmaz bizonyára nem zárható le, hogy a GTK-nak, annak vezetőinek, semmiben sincs igaza.

Határozottan kérjük az olyan beállítások beszüntetését illetve elhárítását, hogy mindennek a GTK vezetője, vezetői személyes motívumai állnak a háttérében. Az igaz, hogy a feljünk tanúsított méltatlan eljárások a tünet-együttes fontos részei, lényeges tanulságok, azonban az ezekre adott reakciók ettől még nem ezektől determináltak. Mindez a problémahalmaz irreális leegyszerűsítése lenne, egyúttal a GTK vezetőire nézve dehonesztálók is.

El kell hárítani az attól való kari félelmet, hogy a problémáink artikulálása, ami a természetüknél fogva egyben kritikák is, végül „büntetést” vonjanak maguk után. Ebben az esetben ugyanis az elmenetel könnyen kényszerpályát is jelenthet.

A felmerülő problémák kezelése nem lehet az ELTE-re való átkerülés kérdésre szűkített. Lehet, hogy ez most nem történik meg, azonban a helyzet fennmaradása csak további feszültséget és károkat okozna, és törvényszerűen újabb ilyen helyzethez vezetne.

Elbizonytalanodásunk a tekintetben, hogy valóban szeretne-e a BME, illetve annak vezetése minket a BME egyenlő súlyú szereplőjeként, adott esetben fejlődő részeként látni, nem jelentéktelen, miközben a pillanatnyilag láthatóan kínálkozó lehetőségek – be kell vallani – sok tekintetben vonzóak. Ráadásul a legnagyobb GTK-s kétely nem is a pillanatnyi BME-s állapotokkal kapcsolatos, hanem a távlatokkal. Elemezve a BME-n lejátszódó folyamatok irányát, a minket is érintő törekvéseket, a jövőben is bizonyára meghatározó szereplők ügyeinkhez való hozzáállását, a kirajzolódó kép legalábbis aggályos.

Ebben a helyzetben nehéz megnyugtató megoldásokat találni. Az egyetlen lehetőséget abban látjuk, ha olyan alapkérdések – nyilván a jogszabályi kereteken belül maradó – írásos garanciákkal is alátámasztott megnyugtató rendezését kapjuk meg, ami legalább középtávra a biztonságérzetét hoz, remélve, hogy időközben az érzelmi és egyetemi-kulturális elemek úgy fejlődnek, hogy önmagukban is garanciát jelentsenek. A fentebb összefoglalt problémahalmaz számos eleme nem kezelhető belső szabályzataink gyors korrigálásával. Azonban egy részük igen, ami egyrészt bizonyos kérdéseket azonnal kezelni képes, másról pedig a BME hozzáállását konkrét gesztusokkal demonstrálhatná.

Előrebocsátjuk, hogy – a gazdálkodási önállóság és a tudományos ügyek néhány részletének szabályozásán kívül – nem kérünk olyat, ami a jelenlegi írott vagy íratlan szabályokon számottevően túlmutatna.

1) Kérjük annak megerősítését, hogy (i) a felvételi és képzésszervezési ügyekben nem kerülhet a GTK a BME-n belül hátrányos helyzetbe; (ii) az egyetem a fenntartóval folytatott kommunikációjában támogatóan artikulálja a GTK kéréseit, (iii) az egyetem vezetése segíti a GTK növekedési potenciáljának kihasználását; (iv) az egyetem fokozottan figyelembe veszi a GTK sajátosságait a felvételi és képzésszervezési ügyekben (önköltséges forma dominanciája, igen erős versenykörnyezet, erősen ingadozó jelentkezési számok, a szűk fenntartói keretszámok jelentősége, a jelentős arányú nem beiratkozó felvett hallgató stb.), átmenetileg akár a felvételi minimumpontok meghatározásának tekintetében is.

2) Kérjük a más kari tantervekből való kiszorításunk problémájának egyetemi szintű kezelését. Amennyiben ez csak részleges lenne, akkor annak elfogadását, hogy erre más BME karok mi képzéseink tanterveiből való kihúzásával kényszerülünk reagálni.

3) Kérjük a gazdálkodási önállóságunk megerősítését a 2016. augusztus 28-án a Vezetői Értekezletnek megküldött alapelvek szerint. Ebben a lényegét tekintve az szerepelt, a BME karok közötti elosztási rendszer a GTK-t tekintve olyan leegyszerűsített megközelítésű legyen, ami csak a GTK hatására érkező bevételeket, valamint általános és létesítményköltségeket célozza megadni, és a GTK belső költségvetési támogatását egyszerűen ezek különbségeként adja meg. Természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy a GTK nem lehet önállóbb, mint bármely más kar, nem is ezt indítványozzuk. Csak annyit, hogy a GTK költségvetése az alapelvét tekintve ne tartalmazzon se pozitív, se negatív pozíciót a többi kar viszonylatában: ennyiből legyen semleges.

4) Kérjük a doktori, habilitációs és egyetemi tanári kinevezési eljárásokkal kapcsolatos, GTK területeire vonatkozó részletek módosítását, eseteinkben a jogszabályilag a HBDT szintre való delegálható részletek erre a szintre delegálását, természetesen az EHBDT szabályosságot és etikusságot kontroláló szerepe mellett. Az eljárások kapjanak nagyobb nyilvánosságot, ez alapján és a jogorvoslati eljárások hatékonyságának javítása mellett. Az objektivitás hiánya, a személyeskedések, a tudományterületi alapú hátrányos megkülönböztetések súlyos etikai vétségeknek minősüljenek, mindezek lehetőségét a vonatkozó szabályozások minimalizálják.

5) Kérjük annak a garantálását, hogy a GTK BME-n maradása esetén a kar szervezetének vagy vezetőinek megválasztásába karon kívülről nem avatkoznak be.

Budapest, 2016. október 22.

BME GTK Dékáni Tanácsának alábbi tagjai:
Andor György, Bóta Gábor, Fischer Márta, Hamp Gábor, Kincses Gábor, Kövesi János, Láng Benedek, Margitay Tihamér, Molnár György, Németh Edit, Ormos Mihály, Pázmándi Kinga, Szabó Gábor, Takács Ildikó, Tóth Zsuzsanna Eszter és Verebics János